

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 11. december 2008

J.nr. 323-1 - dmk

Indberetning nr. 9 / 2008

Emner:

- *Der er tegn på økonomisk tilbagegang og en ny vurdering af landskassens indtægter for 2009 betyder, at finansloven for 2009 sandsynligvis vedtages med et underskud på over 0,5 mia. kr. Landsstyret er indstillet på at acceptere et underskud på finansloven i en periode, for at den økonomiske opbremsning ikke skal blive for brat.*
- *Færøernes Økonomiske Råd vurderer i deres årlige redegørelse, at den færøske økonomi står over for store udfordringer, og at den finansielle krise også mærkes på Færøerne.*
- *Lagmand Kaj Leo Johannesen har annonceret skattestop på Færøerne fra 1. januar 2010, men det ligger endnu ikke fast, hvorledes ordningen med skattestop skal udformes.*
- *Den økonomiske udvikling afspejles i faldende bilsalg og færre rejsende til og fra Færøerne.*
- *Færøerne har indgået aftale med Island om, at Færøerne yder Island et lån på 300 mio. kr. Lånet er afdragsfrit de første 5 år.*
- *Den færøske arbejdsløshedsordning ALS er godt konsolideret og står godt rustet til at møde en evt. stigende arbejdsløshed.*
- *Klaksvík Kommune har fået dækket et presserende behov for likviditet. Kommunen har lånt 20 mio. kr. af et livsforsikringselskab efter afslag på lån fra de færøske pengeinstitutter.*
- *Koncernen Maru Seafood har stoppet sine aktiviteter, og et stort antal kan forvente at blive arbejdsløse, bl.a. som følge af, at fiskefabrikken Kósin i Klaksvík har stoppet sin produktion.*
- *I en tid med finanskriser har Føroya Banki opretholdt sin rating fra Moody's.*
- *Arbejdet med en færøsk forfatning, der har ligget stille et stykke tid, genoptages nu i Lagtinget. Et særligt § 25-udvalg med deltagelse af alle partier skal være færdig med sit arbejde inden 1. november 2009.*
- *Jóannes Eidesgaard annoncerer, at han er en mulig kandidat til lagmand i 2012.*
- *Jóannes Eidesgaard beskyldt for at være mødt synligt beruset op til en middag hos den islandske udenrigsminister.*
- *Islands udenrigsminister har tilbudt Færøerne at anvende de islandske repræsentationer i Moskva og Geneve.*
- *Forbud mod toldfri indførsel af cigaretter og tobak til Færøerne – i ét døgn.*
- *Der har været afholdt kommunalvalg på Færøerne – Heðin Mortensen, borgmester i Tórshavn, blev den store sejrherre med ny rekord for antal personlige stemmer.*
- *En budgetanalyse af sygehusvæsenet på Færøerne viser bl.a. , at Færøerne som udgangspunkt har et lavere udgiftsniveau end Danmark og Island, men at udgifterne er stigende og snart vil ligge på niveau med Danmark.*
- *Landslægens anbefaling til færingerne om at stoppe med at spise grindehval pga. hvalernes høje indhold af PBC og kviksølv gav en følelsesladet politisk debat.*

Udsigt til en finanslov for 2009 med et underskud på over ½ mia. kr.

Landsstyret fremsatte ultimo september et forslag til finanslov for 2009 med et underskud på 244 mio. kr. Ifølge den færøske styrelsesordning skulle finanslovsforslaget fremsættes inden den 1. oktober, hvorfor det nyligt tiltrådte landsstyre ikke havde haft mulighed for at sætte sit aftryk på finanslovsforslaget.

Den 11. november udsendte Jóannes Eidesgaard, landsstyremanden for finansanliggender, en pressemeddelelse, hvor han meddelte, at landsstyret havde gennemgået finanslovsforslaget og i den forbindelse havde valgt at opprioritere nogle områder, der i første omgang medførte 104 mio. kr. i øgede udgifter. Ved at foretage nogle justeringer og besparelser var det dog lykkedes at reducere udgiftsforhøjelsen til 42 mio. kr., således at det samlede underskud på finanslovsforslaget for 2009 var 287 mio. kr. Ifølge landsstyremanden skal samfundets kerneområder som uddannelse, sundheds- og socialvæsen m.v. ikke berøres af, at man kommer ind i en periode med økonomisk tilbagegang, og derfor kan landsstyret godt leve med et underskud på finansloven.

Under finanslovens behandling i Lagtingets Finansudvalg kom det efterfølgende frem, at underskuddet bliver væsentligt højere end de 287 mio. kr. nævnt ovenfor. Jóannes Eidesgaard redegjorde den 4. december for, at Landsstyreområdet for finansanliggender havde foretaget en ny beregning af de forventede indtægter i 2009, der viste et fald i indtægterne på 280 mio. kr. i forhold til finanslovsforslaget fremsat i september. Faldet i indtægterne kan især henføres til et fald i afgifterne til landskassen (180 mio. kr.), bl.a. som følge af et stort fald i importen, samt faldende skatteindtægter (76 mio. kr.). De faldende indtægter vil ifølge Jóannes Eidesgaard medføre et underskud på finansloven for 2009 på op imod 570 mio. kr.

Ifølge Jóannes Eidesgaard er der to hovedårsager til det forøgede underskud. Den ene er konsekvenserne af den internationale krise, og den anden er problemerne i fiskerierhvervet som resultat af faldende fangster og høje oliepriser. Men Færøerne har en stærk økonomi, som tåler underskud på finansloven - både et og to år, og situationen i dag kan slet ikke sammenlignes med den situation, Færøerne oplevede i starten af 90'erne, fordi det offentlige likviditet er god, og det offentlige ikke har nogen nettogæld, siger Jóannes Eidesgaard. Han påpeger imidlertid, at det vil være nødvendigt at tage fornuftige skridt til at fremme tiltrængte ændringer i forskellige offentlige ordninger. Det vil også være nødvendigt at tilpasse de offentlige udgifter således, at besparelser og ændringer fremmes, hvor dette kan ske uden alt for negative konsekvenser. Det offentlige kernetjenester skal på den anden side være et tilbud for os alle, og det bliver også en offentlig forpligtelse at holde en vis aktivitet i gang rundt omkring i landet. Vi skal på ingen måde forurolige befolkningen unødigt, siger Jóannes Eidesgaard. Derfor er det muligt at acceptere et underskud i en periode. Situationen er naturligvis alvorlig, men den er ikke på nogen måde kritisk, siger Jóannes Eidesgaard.

Den færøske økonomi står over for store udfordringer ifølge Færøernes Økonomiske Råd

Den årlige redegørelse fra Búskaparráðið, Færøernes Økonomiske Råd, er netop udkommet. Formanden for Rådet er Jørn Astrup Hansen, forhenværende direktør i Føroya Banki. Rådet vurderer, at den færøske økonomi står over for store udfordringer, og at konsekvenserne af den finansielle krise også mærkes på Færøerne. En dansk oversættelse af redegørelsens sammenfatning findes som bilag til denne indberetning.

Ifølge Rådet har de færøske pengeinstitutters udlånsvirksomhed siden 2005 været konjunkturmedløbende og dermed medvirket til at ekspandere økonomien – pengeinstitutterne forstærkede opgangen i økonomien, men skabte i nogen grad også selv opgangen med en kraftig udlånsvækst. Under den aktuelle situation med finansiell krise og likviditetsknapthed vil pengeinstitutternes begrænsede udlånsvirksomhed derimod nu bidrage med en markant kontraktiv virkning på økonomien - og dermed forstærke den aktuelle tilbagegang.

Det er ifølge Rådet ikke kun pengeinstitutterne, der har bidraget til at forstærke konjunkturudsvingene. Landsstyremyndighederne har ifølge Rådet ført en uhensigtsmæssig skattepolitik med skattelettelser, der blot har medvirket til at overophede økonomien, og nu, hvor konjunkturerne er vendt, medfører, at opbremsningen nu sandsynligvis bliver mere drastisk, end hvis økonomien ikke var blevet overstimuleret med skattelettelser. Landsstyret står ifølge Rådet nu overfor at skære i udgifterne eller øge skatteindtægterne, hvilket vil føre til en yderligere svækkelse af konjunkturerne. Landsstyret kan også vælge at acceptere underskuddet på landskassens budget, hvis man har tillid til, at tilbagegangen vil vise sig at være forbigående. Det tyder, jf. foregående afsnit, at landsstyret i første omgang vælger den sidste løsning.

Rådet skriver i redegørelsen, at det med et forventet underskud på en 0,5 mia. kr. eller mere er sandsynligt, at landsstyret på et tidspunkt vil være tvunget til at rulle skattelettelserne tilbage igen, hvilket kan tvinge myndighederne til at overveje andre skatteformer end indkomstskatten. Her peger Rådet på muligheden for at indføre en ejendomsskat på Færøerne.

Vedrørende fiskerierhvervet udtaler Rådet, at fiskeriet har været hårdt ramt af svigtende fangstmængder og stigende oliepriser. En vurdering af flåden under ét giver anledning til bekymring; for hvor bruttoindtjeningen de seneste par år stort set har været på samme niveau som i 2002, dvs. 1,1-1,2 mia. kr., så er flådens langfristede gæld siden 2002 steget med 86 pct. – fra 954 mio. kr. til 1.775 mio. kr. Likviditeten i erhvervet er meget anstrengt og flåden er blevet ganske sårbar. Mens erhvervet ved udgangen af 2003 havde en likviditet på 100 mio. kr., var likviditeten ved udgangen af 2007 negativ med 400 mio. kr.

I forbindelse med redegørelsen gør Rådet opmærksom på, at det er behov for at tilføre Rådet betydelig flere ressourcer, såfremt Rådet skal leve op til hensigten. Rådet skriver i sine afsluttende bemærkning, at uden en opprioritering af Rådets virke er der næppe nogen grund at beskikke et nyt Råd. Hertil svarer Jóannes Eidesgaard, landsstyremedlem for finansanliggender, at han ikke har planer om at nedlægge Rådet, da det er af stor betydning, at politikerne får råd og meninger om aktuelle samfundsforhold, men at han arbejder med en løsning, hvor nogle funktioner bliver koordineret. Et forslag er at koordinere arbejdet i Rådet, Landsbanken og Færøernes Statistik, og delvis også med arbejdet i Landsstyreområdet for finansanliggender, der alle arbejder med at indsamle – ofte de samme - oplysninger om diverse forhold. En anden mulighed kan ifølge Jóannes Eidesgaard være at reducere Rådet fra fem til tre medlemmer, hvormed pengene kan strække længere.

Lagmanden annoncerer skattestop fra 1. januar 2010

Lagmand Kaj Leo Johannesen har annonceret skattestop fra 1. januar 2010. I en artikel i Dimmalætting den 14. november udtaler lagmanden, at der skal indføres skattestop på lønindtægter på ca. samme måde, som Danmark har haft det i den periode, hvor Anders Fogh Rasmussen har været

statsminister. Ifølge lagmanden arbejdes der fortsat på hvorledes skattestoppet skal sikres, herunder om det udover landsskatten også skal omfatte kommuneskatten.

Stort fald i antallet af solgte biler og passager via lufthavnen

Udviklingen i antallet af solgte biler er en god indikator på, at der i øjeblikket sker en økonomisk afmatning på Færøerne. Der er nu længere imellem, at de færøske bilforhandlere får solgt nye biler. I november 2007 blev der indregistreret 128 nye biler på Færøerne, og det tal er i november 2008 faldet med 68 pct. til kun 60 biler. I de første 11 måneder af 2007 blev der indregistreret 1.702 nye biler mod 1.202 biler i samme periode i år – en tilbagegang på 29 pct.

Der er ligeledes sket et markant fald i flytrafikken til og fra Færøerne i november. Der var i november 2008 knap 15 pct. færre rejsende til og fra Færøerne via lufthavnen end i november 2007. For årets første 11 måneder er der dog tale om en fremgang på 1,7 pct. i forhold til samme periode i 2007.

Færøerne yder lån på 300 mio. kr. til Island – afdragsfrit de første 5 år

Som redegjort for i Indberetning 8/2008 har Færøerne tilbudt Island et lån på 300 mio. kr. Jóannes Eidesgaard, landsstyremedlem for finansanliggender, aftalte på et møde i Island den 18. november de praktiske forhold vedrørende lånet med den islandske finansminister Árna Mathiesen. Det blev aftalt, at lånet er afdragsfrit de første 5 år, og at der derefter indgås en ny aftale om, hvorledes lånet skal betales tilbage. Renten fastsættes hvert år til den 1. december, og renten fastsættes til samme rente, som Færøerne kan låne til. For 2009 bliver renten 5,25 pct.

Den færøske arbejdsløshedsforsikringsordning ALS er godt rustet til at møde stigende arbejdsløshed

En økonomisk tilbagegang afspejles dog endnu ikke i arbejdsløshedstallene. Ifølge de senest tilgængelige oplysninger fra Færøernes Statistik var den sæsonkorrigerede arbejdsløshed i oktober kun 1,3 pct. Hvis der bliver tale om en stigende arbejdsløshed, vil den generelle færøske arbejdsløshedsforsikring ALS være godt rustet til møde en stigende arbejdsløshed. Ifølge Ernst Jacobsen, direktør for ALS, er ALS så velkonsolideret, at den vil kunne klare en arbejdsløshed på 10-12 pct. i mindst to år, men han anser det for meget usandsynligt, at arbejdsløsheden bliver så høj. Dette understøttes af en vurdering fra Færøernes Landsbank, der forventer, at arbejdsløsheden vil stige i 2009 for sidst på året at blive 4,5 pct.

Klaksvík Kommune havde problemer med at få likviditetslån

Som redegjort for i Indberetning nr. 7/2008 kom Klaksvík Kommune i økonomiske problemer. I november havde kommunen ifølge en redegørelse fra kommunen et akut likviditetsbehov på 20 mio. kr.; heraf 15 mio. kr. til betaling af forfalden gæld i forbindelse med køb af varer og tjenester samt 5 mio. kr. som arbejdskapital.

Klaksvík Kommune ansøgte de færøske pengeinstitutter om et likviditetslån, men fik først afslag fra Føroya Banki og Eik Banki, og siden af Norðoya Sparikassi, der har hovedsæde i Klaksvík. Kommunen kontaktede efterfølgende livsforsikringselskabet LÍV, der indvilligede i at yde et lån på 20 mio. kr. Lånet løber over 15 år, hvor de første 3 år er afdragsfri. Renten er fastsat til CIBOR + 2 pct., hvilket på tidspunktet for lånoptagelsen gav en rente på ca. 8 pct., som ifølge borgmester Stein-

bjørn O. Jacobsen er noget højere end renten på kommunens øvrige gæld, men det var nu engang markedsvilkårene i en situation, hvor kommunens forhandlingsposition ikke var den bedste.

Borgmester Steinbjørn O. Jacobsen er tilfreds med, at kommunen nu har fået et pusterum, hvor kommunen kan tilpasse sine aktiviteter til de ændrede forudsætninger, især at skatteindtægterne nu forventes at falde, men synes ellers, at nogen forsøger at gøre situationen værre end den rent faktisk er. Ifølge borgmesteren skylder kommunen trods alt kun hvad der svarer til ét års skattepåligning, som er 180 mio. kr. – for 15 år siden skyldte kommunen, der har ca. 5.000 indbyggere, hvad der svarer til fire års skattepåligninger. Han er dog bekymret for, at der i øjeblikket ikke er aktivitet på byens store arbejdsplads, fiskefabrikken Kósin, der er en del af den kriseramte koncern Maru Seafood, jvf. nedenfor.

Koncernen Maru Seafood med ca. 300 ansatte har stoppet sine aktiviteter

Som redegjort for i Indberetningerne nr. 4 og 7 fra 2008 havde Maru Koncernen, der ejer 8 fiske-skibe og 3 fiskefabrikker, store likviditetsproblemer og det kunne på daværende tidspunkt ikke udelukkes, at koncernen måtte stoppe sine aktiviteter.

Den 12. november blev koncernens 6 partrawlere solgt på tvangsauktion for 3 mio. kr. Køberen var Føroya Banki, der har udestående lån i skibene på 102 mio. kr. Banken vil nu forsøge at få afsat skibene til interesserede købere. Føroya Banki har endvidere udestående lån på 25 mio. kr. i fiskefabrikken Kósin i Klaksvík.

Med salget af de 6 partrawlere forsvandt grundlaget også for fiskefabrikken Kósin i Klaksvík, idet de 6 skibe har forsynet fabrikken med råvarer. Dermed har op imod 170 personer på Kósin mistet deres arbejde. Koncernens fabrik i Eiði, Norðís, med 40 ansatte, har ligeledes stoppet produktionen.

Koncernens direktør, Jóhan Páll Joensen, vil forsøge at reetablere koncernen, men han erkender, at det kan blive vanskeligt. Føroyagrannurin (Færø-fonden), som Nationalbanken oprettede i 1971 med henblik på en genetablere JFK-koncernen i Klaksvík (der dengang også omfattede Kósin), er blevet spurgt, om fonden vil sætte penge i et selskab, der skal genetablere Kósin. Fonden har svaret, at fiskerierhvervet er for gældsbundet til at klare sig, og derfor vil fonden foreløbig ikke sætte flere penge i fiskerierhvervet.

Føroya Banki har fået uændret rating af Moody's

I en tid med finanskriser er det værd at bemærke, at Føroya Banki har fået bekræftet sin rating og sit stabile outlook hos kreditvurderingsinstituttet Moody's. Føroya Banki blev første gang rated i maj 2008 for at kunne hente kapital på de internationale markeder. De langfristede indskud får ratingen A3, mens den finansielle styrke fortsat er C-. På grundlag af ratingen har banken udstedt to obligationer på samlet 500 mio. kr. med en løbetid på op til tre år. Obligationerne er solgt til en institutionel investor. Lånet udgør en ekstra likviditetsbuffer.

Arbejdet med et forslag til en færøsk forfatning genoptages

Det færøske forfatningsforslag blev som nævnt i tidligere indberetninger afleveret til daværende lagmand Jóannes Eidesgaard umiddelbart før jul 2006. Siden oversendte lagmanden i april 2007 et forslag til Lagtinget om at nedsætte et forfatningsudvalg på 10 medlemmer efter reglerne i Lagtin-

gets forretningsorden § 25. Udvalg nedsat i henhold til forretningsordenens § 25 sidder kun til tingsamlingens slutning. Herefter skal udvalget nedsættes på ny, hvis udvalget skal fortsætte sit arbejde.

Der blev i maj 2007 nedsat et § 25-udvalg til behandling af et forslag til en færøsk forfatning, som nåede at afholde to møder, inden den nye tingperiode startede Olaj 2007. Udvalget blev af forskellige årsager ikke nedsat på ny i tingåret 2007, men der er nu enighed blandt alle seks partier i Lagtinget om at nedsætte et ”Forfatningsudvalg” (på færøsk: Stjórnarskipanarnevnd). Et beslutningsforslag om at nedsætte Forfatningsudvalget blev enstemmigt vedtaget ved 2. behandlingen den 2. december 2008.

Ifølge beslutningsforslaget skal udvalget udarbejde et forslag til forfatning på baggrund af betænkningen om den færøske forfatning, som blev overrakt lagmanden den 18. december 2006. Forslaget skal indeholde bestemmelser om forfatning, magtfordeling og om borgernes grundlæggende rettigheder og pligter. Desuden skal forslaget indeholde bestemmelser om folkeafstemning om forslaget, forinden Lagtinget tager endelig stilling til det.

Udvalget består af ti lagtingsmedlemmer. De fire store partier har hver to repræsentanter, mens de to små partier har en repræsentant hver. Udvalget skal være færdigt med sit arbejde inden den 1. november 2009. Hvis udvalget ikke bliver færdigt med sit arbejde i denne tingperiode, må udvalget udpeges på ny efter Olaj 2009.

Jóannes Eidesgaard mulig lagmandskandidat i 2012

Socialdemokratiet havde landsmøde midt i november. Ifølge Færøernes Radio stiler Jóannes Eidesgaard efter lagmandsembedet i næste valgperiode. Socialdemokratiets formand erkendte ifølge Færøernes radio, at han efter at have været med i politik i 18 år, heraf siddet i landsstyret i 10 år, overvejede at gøre mere ved lagtingsarbejdet og langsomt trække sig tilbage for at gøre plads til andre, men han fik så mange opfordringer fra sit eget parti om at fortsætte, at han fik ny motivation. Han udtalte i den forbindelse, at han aldrig har følt sig stærkere i Socialdemokratiet end nu, og derfor er han naturligvis også partiets lagmandskandidat i 2012

Jóannes Eidesgaard beskyldt for at være mødt beruset op ved en middag i Island

Jóannes Eidesgaard blev i en artikel i Dimmalætting den 24. november beskyldt for at være ankommet synligt beruset til en middag hos den islandske udenrigsminister Ingibjörg Sólrún Gísladóttir i Reykjavík. Jóannes Eidesgaard var i Island i forbindelse med underskrivelse af et færøsk lån på 300 mio. kr. til Island. Ved middagen, som den islandske udenrigsminister afholdt for sin færøske kollega, landsstyremedlem for udenrigsanliggender Jørgen Niclasen, der var på officielt besøg i Island, var Jóannes Eidesgaard også inviteret med. Situationen blev ikke bedre af, at det kom frem, at Jóannes Eidesgaard var årsag til, at flyet fra Atlantic Airways blev forsinket ved afgang fra København til Færøerne i forbindelse med hans hjemrejse fra Island.

Jóannes Eidesgaard afviste i en kommentar til artiklen, at han skulle have været synlig påvirket, men erkendte, at han havde drukket før middagen og at han, som alle andre, drak vin til middagen. Han tilføjede, at han desuden ikke deltog i middagen som privatperson og god bekendt af den islandske udenrigsminister.

Ifølge Jørgen Niclasen skete der ikke noget under middagen, der var værd at skrive hjem om, og middagen forløb som sådanne middage nu engang forløber. Lagmand Kaj Leo Johannesen udtalte, efter at have talt med både Jóannes Eidesgaard og Jørgen Niclasen om forløbet omkring middagen, at der efter hans opfattelse har været tale om en uheldig sag, men at han ikke vil gøre mere ved sagen, og at han fortsat har fuld tillid til sine landsstyremedlemmer.

Færøerne tilbudt at anvende islandske repræsentationer i Geneve og Moskva

Jørgen Niclasen, landsstyremedlem for udenrigsanliggender, var i dagen 17.-19. november på officielt besøg i Island. Under besøget tilbød den islandske udenrigsminister Jørgen Niclasen, at Færøerne kan anvende lokaler i den islandske repræsentation i Geneve, samt gøre brug af tjenesterne på den islandske ambassade i Moskva. Landsstyret har det som en del af koalitionsgrundlaget selv at åbne en repræsentation i Moskva. Jørgen Niclasen udtalte, at han var glad for tilbudet, som han nu ville tage med hjem til politisk behandling på Færøerne.

Edmund Joensen fra Sambandspartiet, og medlem af Folketinget, beskyldte efterfølgende Jørgen Niclasen for direkte at gå imod færøske interesser ved at ville anvende den islandske ambassade i Moskva og samtidig nægte at anvende den danske ambassade i den russiske hovedstad. Ifølge Edmund Joensen undergraver det Færøernes muligheder i rigsfællesskabet, hvor Færøerne har et enestående tilbud om at samarbejde med de danske repræsentationer i udlandet.

Jørgen Niclasen besvarede kritikken fra Edmund Joensen i den færøske aftenradioavis den 19. november med, at Island har tilbudt at tale Færøernes sag, hvis Færøerne ønsker det. Han tilføjede senere i interviewet, at det er hans mål at anvende både de danske og islandske repræsentationer, og helst også andre nordiske repræsentationer, som det også er beskrevet i koalitionsgrundlaget. Det er dog først og fremmest landsstyrets primære mål at oprette en færøsk repræsentation i Moskva, og at han håber, Lagtinget vil bevillige penge hertil allerede i 2009.

Den 3. december kunne Jørgen Niclasen meddele, at der ikke bliver afsat penge til en færøsk repræsentation på finansloven for 2009, men at det er planen i stedet for at bevillige pengene i 2010.

Forbud mod indførsel af toldfrie cigaretter – i ét døgn

Det har i bl.a. Indberetning nr. 4/2008 været nævnt, at det har været hensigten ved bekendtgørelse at forbyde toldfri indførsel af cigaretter og tobak til Færøerne. En bekendtgørelse herom blev oprindeligt udstedt til ikrafttræden 1. juli 2008, men ikrafttrædelsesdatoen er siden blevet udsat flere gange, senest af landsstyremedlemmet for finansanliggender, Jóannes Eidesgaard, til ikrafttræden den 1. december 2008.

Dagen før bekendtgørelsens ikrafttræden meddelte Jóannes Eidesgaard dog, at han havde besluttet at ophæve bekendtgørelsen om forbudet mod toldfri indførsel af cigaretter og tobak. Årsagen var, at der var dele af koalitionen, der var imod bekendtgørelsen, og for ikke at skabe uro i koalitionen, besluttede han at træffe den politisk mest fornuftige beslutning, selv om han ikke var overbevist om, at det var den rette beslutning.

Som følge af, at en ny bekendtgørelse, der igen tillader toldfri indførsel af cigaretter og tobak, først kunne være klar til ikrafttræden den 2. december, var der én enkelt dag, hvor det ikke var tilladt at indføre cigaretter og tobak toldfrit til Færøerne. Toldvæsnet har ifølge de foreliggende oplysninger ikke gjort noget ud af at kontrollere, om rejsende til Færøerne havde toldfrie cigaretter og tobak med denne dag.

Kommunalvalg afholdt den 11. november 2008

Den 11. november blev der afholdt kommunalvalg på Færøerne.

I Tórshavn Kommune blev den siddende borgmester, Heðin Mortensen fra Socialdemokratiet, valgets store vinder med 2.200 personlige stemmer. Heðin Mortensen satte dermed ny rekord for antal personlige stemmer til et kommunalvalg på Færøerne. Den hidtidige rekord tilhørte Poul Michelsen fra Folkeflokkun, der fik knap 1.400 personlige stemmer ved valget i 1988.

Næstflest stemmer i Tórshavn fik det nye stjernesked Bogi Andreasen fra Republikanerne. Bogi Andreasen, der ikke tidligere har været synlig i færøsk politik, fik knap 500 personlige stemmer. Han har hidtil været mest kendt som leder af Margarinefabrikken, et opholds- og spillested for unge i Tórshavn, samt som arrangør af koncerter.

Den nuværende koalition i Tórshavn Byråd bestående af Socialdemokratiet og Republikanerne fortsætter samarbejdet i 2009 med Heðin Mortensen som borgmester og Bogi Andreasen som viceborgmester.

I Klaksvík, Færøernes næststørste kommune, skete der en større udskiftning i byrådet, idet 6 af de 11 nye medlemmer ikke blev genvalgt. Resultatet tilskrives især den seneste tids økonomiske problemer i kommunen. Der var ikke nogen klar personlig vinder ved valget i Klaksvík. Flest personlige stemmer fik Gunvá við Keldu fra Folkeflokkun med 188 personlige stemmer. Gunvá við Keldu bliver ny borgmester i Klaksvík fra 1. januar 2009. Den siddende borgmester, Steinbjørn O. Jacobsen fra Republikanerne, fik denne gang 170 personlige stemmer mod 391 personlige stemmer ved valget i 2004, men var trods alt tilfreds med, at han opnåede genvalg til byrådet efter den seneste tids uro.

Hele resultatet af kommunalvalget kan ses på Færøernes Radios hjemmeside på følgende adresse:

<http://www.kringvarp.fo/val/urslit.asp?OID=7>

Budgetanalyse af sygehusvæsenet på Færøerne

I forbindelse med vedtagelsen af finansloven for 2008, der først blev endelig vedtaget den 31. maj i år, var der en omfattende debat vedr. bevillingen til Landssygehuset, jf. Indberetning nr. 4 af 9. juni 2008. Debatten endte med en beslutning om, at der skulle gennemføres en budgetanalyse af sygehusvæsenet på Færøerne. Budgetanalysen, der er gennemført af den danske konsulentvirksomhed Valcon, blev offentliggjort den 20. november.

Sammenfattende konkluderes det om sygehusvæsenet på Færøerne, at udgifterne til sygehusvæsenet er steget markant de seneste år, og sygehusene har haft et betydeligt merforbrug i forhold til bevillingen på finansloven.

Den overordnede sammenligning viser, at Færøerne i udgangspunktet har et lavere udgiftsniveau end både Danmark (herunder også Bornholm, der er opgjort særskilt) og Island, men at stigningen i sygehusudgifterne generelt har været større end i Danmark i perioden 2001-2007. Det sker samtidigt med, at patienterne indlægges hyppigere og har længere indlæggelsesforløb på Færøerne. Udviklingen i sygehusudgifterne kan være en naturlig udvikling mod et udgiftsniveau svarende til andre nordiske lande, men udviklingen kalder på fremadrettet styring. Fortsætter den nuværende udgiftsudvikling, vil sygehusudgifternes andel af BNI ligge på niveau med Danmark allerede i 2008.

Analysen viser desuden, at der er behov for en anderledes styring af både budgetprocessen og den interne økonomistyring på sygehusene, hvis den nuværende udgiftsudvikling skal kontrolleres. Der bør fremadrettet indføres flerårig budgettering baseret på mål for behandlingsaktivitet, der giver plads til langsigtet planlægning og mere bevidste beslutninger. Den interne økonomistyring bør samtidig overgå fra reel rammestyring med ensidig fokus på ressourceinputtet til en mere aktivitetsbaseret styring med fokus på enhedsomkostninger. Sammenfattende er det vurderingen, at der er et ikke ubetydeligt potentiale for øget budgetdisciplin, større overblik over udgiftsdrivende faktorer, bedre styring og øget produktivitet.

Hele budgetanalysen er tilgængelig i en dansk udgave på Landsstyreområdet for finansansligningers hjemmeside på adressen:

<http://www.fmr.fo/Data/Register/0209FF11-AB5D-42FF-8ED7-68B8145134C5/21101720-B612-4B2A-B8CD-786827144249/790CBF94-83D0-4BEB-AD8E-3E90205B54C3.pdf>

Færingerne anbefales helt at stoppe med at spise grindehval

Det gav anledning til en følelsesladet politisk debat, da Høgni Debes Joensen, Landslægen på Færøerne (Landslægeinstitutionen er Sundhedsstyrelsens repræsentant på Færøerne), og Pál Weihe, overlæge på Færøernes afdeling for folkesundhed, meddelte, at de vil råde færingerne til helt at stoppe med at spise kød og spæk fra grindehvaler.

Anbefalingen kommer på baggrund af et omfattende forskningsarbejde som viser, at indholdet af kviksølv og PCB i grindehvalerne er så højt, at der er stor sundhedsrisiko forbundet ved at spise hvalernes kød og spæk. Forskningsarbejdet er gennemført i samarbejde med professor i miljømedicin Phillipe Grandjean fra Syddansk Universitet. De nyeste undersøgelser viser, at de forurenedes grindehvaler øger risikoen for at få Parkinsons syge, forhøjet blodtryk og åreforkalkning. Endvidere påvirker kviksølvet fostres centralnervesystem, ligesom forureningsstofferne i spækket er under mistanke for at mindske færingernes forplantningsevne.

Under en debat i Lagtinget om indstillingen fra de to færøske læger blev der stillet spørgsmål ved forskningsresultaterne og de to lægers råd. Bl.a. sagde Bill Justinussen fra Centerpartiet ifølge avisen Dimmalætting den 27. november, at ”vi har ikke brug for forskere, som fraråder os at spise grind”. Bill Justinussen såede desuden tvivl om Pál Weihes troværdighed, idet han rejste spørgsmålet om, hvor kritisk Pál Weihe var overfor de udlændinge, som havde finansieret forskningen, og om der er forbindelse mellem interesserne på området. Også andre lagtingsmedlemmer var kritiske over for forskerne. Således udtalte Jenis av Rana fra Centerpartiet bl.a., at hvis forskningsresultatet havde været gennemgået af andre, havde det næppe bestået prøven, men efterlyste samtidig mere

forskning på området, inden man tager nogen beslutning på området. Alfred Olsen fra Sambandspartiet henviste til, at man hidtil har været under anklage udefra for at dræbe grindehvaler, men nu kommer anklagerne også indefra.

Avisen Dimmalætting spurgte 31 lagtingsmedlemmer, om man på baggrund af forskningsresultaterne skulle indføre forbud mod grindedræb. Hertil svarede 28 nej, 2 ja og 1 ønskede ikke at svare.

Landsstyremanden for sundhedsanliggender, Hans Pauli Strøm, anbefaler færingerne af følge rådet fra forskerne, men lægger dog vægt på, at det er op til hver enkelt persons overbevisning, om de vil følge rådet eller ej.

Med venlig hilsen

Dan M. Knudsen

Bilag: Sammendrag” fra Færøernes Økonomiske Råd (Búskaparráðið, Økonomisk redegørelse, december 2008.**Sammendrag**

Færøsk økonomi står over for store udfordringer.

Finanskrisen

Også på Færøerne mærkes konsekvenserne af den finansielle krise, der har ramt store dele af den vestlige verden. Federal Reserve reagerede på tragedien den 9. september 2001 med en meget offensiv pengepolitik. Pengemængden steg. I USA fik man enorme underskud ikke blot på statens budget men også på betalingsbalancen over for udlandet.

Med den amerikanske dollars position som reservevaluta blev pengeligeheden et globalt fænomen. Vi fik rekordlave renter – også i Danmark og på Færøerne. Pengeinstitutternes udlån voksede langt kraftigere end den reale økonomi. I Danmark – og på Færøerne – tog udviklingen for alvor fart i 2005. Indførelse af nye regnskabsstandarder med stærkt svækkede krav til hensættelser medvirkede til den forcerede vækst i udlånene.

Pengeinstitutternes udlånsvirksomhed medvirkede til at ekspandere økonomien. Medens pengeinstitutterne hidtil havde finansieret deres udlån med egne indlån, fik udlånene nu deres eget liv. Udlånene voksede langt kraftigere end indlånene og økonomien i øvrigt. Forholdet førte til bobler i økonomien. Navnlig i aktiemarkedet og i ejendomsmarkedet. Nu er boblerne bristet med meget betydelige formuetab til følge. For låntagerne – og for pengeinstitutterne.

Pengeinstitutternes udlånsvirksomhed har siden 2005 været konjunkturmedløbende. Pengeinstitutterne forstærkede opgangen i økonomien – i nogen grad skabte pengeinstitutterne opgangen. Forholdet har ændret sig. Det er åbenbart, at der fra pengeinstitutternes udlånsvirksomhed aktuelt udgår en markant kontraktiv virkning på økonomien. Pengeinstitutterns vil – tvunget af likviditetsknaphed og tab på udlånene – komme til at forstærke tilbagegangen.

Uheldig skattepolitik

Men det er ikke bare pengeinstitutterne, der har medvirket til at destabilisere konjunkturerne – eller i alt fald til at forstærke konjunkturudsvingene. Det samme har landstyremyndighederne med en uhensigtsmæssig skattepolitik. Der var ikke belæg for skattelempelserne under det foregående landsstyre. Skattelempelserne medvirkede blot til en overophedning af økonomien. Effekten forstærkedes af, at skattelempelserne førte til en svækkelse af skatteprogressionen.

Nu er konjunkturerne vendt. Skattegrundlaget er vigende. Det samme er forbruget – og indtægterne fra MVG. Der er udsigt til et meget betydeligt underskud på landsstyrets budget for 2009. Det er sandsynligt, at opbremsningen var blevet mindre drastisk, om landsstyret havde undladt at overstimulere økonomien med skattelettelserne.

Landsstyret står over for et velkendt dilemma. Landsstyret må skære i udgifterne eller øge skatteindtægterne. Begge dele vil føre til en yderligere svækkelse af konjunkturerne. Men landsstyret kan naturligvis også vælge at acceptere underskuddet på budgettet i tillid til, at tilbagegangen vil vise sig forbigående.

Muligt at aflaste skatten på arbejdsindkomst?

Men med et forventet underskud på en halv milliard kroner eller mere er det sandsynligt, at landstyretilrådet på et tidspunkt vil være tvunget til rulle skattelempelserne tilbage igen. Det kan tvinge myndighederne til at overveje andre skatteformer end netop indkomstskatten, der, i det væsentlige, er en skat på arbejde. Det er indlysende, at en kraftig beskatning af arbejdsindkomster kan føre til et reduceret udbud af arbejdskraft – eller et større omfang af sort arbejde.

Búskaparráðið har peget på ejendomsskat som en mulighed, såfremt myndighederne ønsker at aflaste indkomstbeskatningen. Spørgsmålet er åbenbart af politisk (ideologisk) karakter. Men rådet har dog ønsket at pege på, at den ubegrænsede adgang til rentetilskud på boliglån synes at forudsætte en form for ejendomsskat. Alternativt hertil bør man overveje at afskaffe, eller dog reducere, rentetilskuddet.

Búskaparráðið har tidligere peget på, at myndighederne burde gribe ind over for rentetilskudsordningen. Der er ingen tvivl om, at rentetilskuddet, kombineret med den lave rente, de senere år har ført til et overnormalt boligbyggeri på Færøerne. Den økonomiske tilskyndelse til at bygge egen bolig har med den lave rente og rentetilskuddet været for stor. Vi kan på Færøerne meget vel risikere en boligboble.

Yderligere ønsker Búskaparráðið at pege på, at rentetilskuddet, som vi kender det, kombineret med fraværet af en ejendomsbeskatning, gør det økonomisk umuligt at opføre lejerboliger. Snarere end at overveje subsidierede lejerboliger burde myndighederne overveje en skattemæssig ligestilling af ejer- og lejerboligen.

Økonomien har de senere år været drevet af de finansielle virksomheder i en sådan grad, at der har været en tilbøjelighed til at overse de producerende erhverv.

Utilstrækkelig indtjening i fiskerierhvervet

Fiskeriet har i 2008 været hårdt ramt. Af svigtende fangstmængder og af stigende oliepriser. I driftsøkonomisk forstand giver det ikke nogen mening at anskue erhvervet under ét. Dertil er forskellene for store. Således påvirkes de enkelte typer af fiskefartøjer vidt forskelligt af eksempelvis stigende oliepriser, hvilket vi har søgt anskueliggjort i kapitel 3. Det er åbenbart, at den særegne færøske fiskeregulering, hvorefter det ikke er overladt til rederierne frit at tilpasse flåden, er under pres. Det samme er fiskedageordningen, som næppe har været i stand til at regulere fangsttrykket på tilfredsstillende vis.

En vurdering af flåden under ét – hvad der samfundsøkonomisk giver mening – giver imidlertid anledning til bekymring. Bruttoindtjeningen i flåden lå i 2006 og 2007 i intervallet 1,1 - 1,2 mia. kr. Det er samme niveau som i 2002. Men den langfristede gæld er fra udgangen af 2002 til udgangen af 2007 steget med 86 pct. – fra 953 mio. kr. til 1.775 mio. kr.

Flåden har siden 2002 haft et resultat efter skat på 448 mio. kr. I samme periode har aktionærerne hævet 565 mio. kr. i udbytte, således at egenkapitalen er reduceret fra 914 mio. kr. til 784 mio. kr. Egenkapitalen, der for 5 år siden finansierede 34 pct. af aktiverne, finansierede således ved udgangen af 2007 blot 20 pct. af balancen. Det er et faretruende lavt niveau for et erhverv så udsat som fiskeriet.

Ser man imidlertid på egenkapitalens sammensætning, er billedet yderligere foruroligende. I 2002 kunne 10 pct. af egenkapitalen henføres til opskrivninger. I 2007 kunne ikke mindre end 46 pct. af den bogførte egenkapital henføres til opskrivninger. Navnlig i 2006 og, i mindre grad, i 2007 er der i flåden aktiveret store beløb i goodwill. Medens flåden ved udgangen af 2002 havde aktiveret

goodwill til en værdi af 26 mio. kr., var der 5 år senere aktiveret 335 mio. kr. i goodwill. Formentlig må forholdet ses i lyset af en forholdsvis liberal låneadgang.

Likviditeten i erhvervet er anstrengt. Medens erhvervet ved udgangen af 2003 havde en positiv likviditet på 100 mio. kr., var likviditeten ved udgangen af 2007 negativ med 400 mio. kr. Der er - åbenbart - store forskelle rederier og skibe imellem. Men set under ét har flåden bagt sig i en ganske sårbar situation. Og situation er i 2008 yderligere forværret.

Behov for at styrke Búskaparráðið

Nærværende redegørelse er sidste redegørelse fra det råd, der tiltrådte primo 2006. Rådet finder anledning til, som også tidligere råd har gjort, at pege på, at der er behov for at tilføre rådet væsentligt flere ressourcer, såfremt rådet skal leve op til lovens hensigt, til de forventninger politikerne og offentligheden med rette kan have til rådet og til de ambitioner, rådet har på egne vegne.

Rådet har klart utilstrækkelige ressourcer. Uden en markant opprioritering af rådets virke er der næppe nogen grund til at beskikke et nyt råd.

8. december 2008

Búskaparráðið